

IZ MAJHNIH STVARI JE SESTAVLJENA VELIKA SREČA

intervju z Žigo Valetičem / Pripravila: Tjaša Novak

***

Na Vrhniki bomo kmalu lahko videli komično predstavo *Tunel, trgovina s samomorilskimi pripomočki*. Predstavo je napisal Sergej Dolenc v sodelovanju z avtorjem istoimenskega romana, igra pa je novembra 2009 doživela premiero v Slovenj Gradcu. Zgodba govori o trgovini s samomorilskimi pripomočki, ki jo je na Stari Ljubljani odprl nekdanji tržni inšpektor, s to »pomankljivostjo«, da nobeden od pripomočkov ne deluje! Za Naš časopis sem se pogovarjala z avtorjem romana Žigo Valetičem, sicer tudi urednikom revije za humor in satiro *Humornik* in avtorjem poljudnoznanstvene knjige *Samomor – večplastni fenomen*.

***

Najprej morda očitno vprašanje, ki si ga zagotovo slišal že neštetokrat: zakaj ravno samomor? Mnogi ljudje pravijo, da je to že skoraj folklor v slovenski umetnosti, predvsem filmski in nekaterim gre to tudi na živce. Zakaj torej takšna tema?

Ta tema je šla na živce tudi meni, zato sem se odločil, da se je lotim na drugačen, humoren način. V slovenskem filmu, pa tudi v literaturi je samomor stalnica, vendar se mi zdi, da ko avtorji to temo obravnavajo z namenom, da bi občinstvu predstavili krutost problematike, v ljudeh vzbudijo več vprašanj kot pa jim ponudijo smiselnih odgovorov. V zadnjem času sem videl tri slovenske filme, v katerih problem samomora ni izostal, imel pa sem občutek, da filmi niso namenjeni prebivalcem Slovenije, ampak evropskim filmskim festivalom. Primarni vzgib umetnosti bi moral biti tudi v navdihovanju, ne le v čim boljše upodobljeni tragiki. Tragedija je polovica življenja, ki ne bi smela obstajati brez njenega ravnotežja – komedije.

Slovinci vemo, da smo v svetu po številu samomorov zelo visoko. Meniš, da se o tem še vedno premalo govori oz. na napačen način? Si ljudje zatiskamo oči in mislimo, da se to dogaja drugje? Kaj so razlogi, da kljub prisotnosti teme v javnosti ni nekega pozitivnega učinka?

Zadnja leta je število samomorov pri nas krepko upadlo, kar je seveda čudovit trend. Sicer pa je zelo težko artikulirati dobro kampanjo proti visoki stopnji samomora. Kampanjo, ki samomora ne bi niti obsojala niti ga spodbujala. Kampanjo, ki bi bila nevtralna, konstruktivna in trajna in bi zmanjševala razkol med stroko, ki se ukvarja s to problematiko in med tistimi, ki potrebujejo pomoč. Kampanjo, ki bi razpirala vprašanja, obenem pa ponujala kakovostne odgovore.

Predstava temelji na knjigi Tunel: trgovina s samomorilskimi pripomočki, ki si jo izdal lansko leto. Kako je bila knjiga sprejeta med bralci?

Knjiga se dobro izposoja in slabo prodaja, kar je sploh značilno za knjige pri nas. Resne kritiške odzive še čakam in se jih veselim, ostalih odzivov pa je bilo kar dosti in nekateri so bili naravnost ganljivi. Svojci, ki so zaradi samomora izgubili bližnjega, so mi rekli, da so se prvič po tragičnem dogodku lahko sproščeno smejali ob tej tematiki. To ni majhna reč!

Kako si prišel na idejo o gledališki uprizoritvi, kako so potekali dogovori?

Nekega dne me je poklical Sergej Dolenc iz Kulturnega društva Pameče Troblje, ki deluje na Koroškem. Predlagal je, da bi njihova ljubiteljska gledališka skupina naredila predstavo po mojem romanu in jaz sem privolil. Velika redkost je, da se novega romana loti amatersko gledališče in ne komercialno ali profesionalno gledališče, zato sem želel pri nastanku sodelovati tudi sam. Že prej sem načrtoval, da bom napisal tako filmski scenarij kot tudi dramski tekst, vendar me je Sergej prehitel. Predstavo so pripravili zelo dobro, sam sem se avtorskem honorarju odpovedal, nekaj sredstev pa bomo skušali nabrati, da najamemo vsaj prevajalca ali prevajalko, ki bi roman in gledališko igro prevedel ali prevedla v angleški jezik.

Kakšen pa je odziv na predstavo?

Odličen! Zares nevsakdanje je, ko v polni dvorani spremljaš smeh od začetka do konca in to na Koroškem, kjer je več samomorov kot drugod po Sloveniji. Gre za smeh, v katerem se skriva tudi samoironija, ki je bila v preteklosti tako neznačilna za nas, Slovence. Predstava je vsestransko dinamična, verjetno pa učinkuje šele dan po ogledu, ko se gledalec zave, čemu vsemu se je prejšnji večer smejal. To je dobro, ker nas razvedri in hkrati spodbudi k razmisleku.

Tako knjiga kot predstava sta dvoplastni: po eni strani ponujata vpogled v temno slovensko stvarnost, po drugi strani pa sta prežeti s humorjem in pozitivnim odnosom do življenja. Kakšni so bili odzivi na to kombinacijo? Je namreč nekoliko kontroverzna.

Ena od definicij kontroverznosti je, da greš proti toku. Verjamem, da se mora pri umetniški obravnavi samomora zgoditi točno to! Od povečevanja trpljenja moramo preiti k spodbujanju radosti in rahljanju napetosti. Od bežanja pred duševnimi težavami moramo preiti k zaobjemanju duševnega zdravja. Humor je velik pokazatelj posameznikovega duševnega zdravja in radoživosti! To je nekaj, na čemer lahko dela vsak človek sam pri sebi.

Meniš, da bi s spremembo pristopa k temi samomora v Sloveniji – mislim predvsem na vpletanje humorja – pomagali obrniti situacijo in zmanjšati število samomorov? Je to sploh cilj tvojega udejstvovanja na tem področju?

Kot rečeno, da se je v zadnjih nekaj letih samomorilnost v Sloveniji zmanjševala, ta trend pa se je začel porajati še preden sta na dan prišli moji knjigi. Nikdar ne bi mogel takšnega uspeha pripisati svojemu trudu, saj gre pri fenomenu samomora za bistveno večje stvari, kot jih lahko sproži en sam človek ali skupnica strokovnjakov. Poleg tega ni nihče večji od življenja.

Izdal si tudi knjigo Samomor: večplastni fenomen. Kako da si se odločil za tako obširen projekt in za tako strokoven pristop k preučevanju teme samomora v Sloveniji? Si s kom sodeloval ali si sam preučil vso obstoječo literaturo o tem?

Pisanja te knjige sem se lotil, ko sem želel ugotoviti, kakšna so psihološka, sociološka in nasploh globalna dejstva v zvezi s samomorom. Ker med 50.000 knjižnimi naslovi, ki so izšli v samostojni Sloveniji, ni bilo knjige, ki bi o tej temi nagovarjala splošno javnost, sem se odločil, da jo napišem sam. Rad pišem in pisal sem jo s pomočjo kupa knjig, med katerimi je prednjačila strokovna literatura, pojav pa sem obravnaval iz najrazličnejših – tudi bolj sodobnih vidikov kot so odgovorno novinarstvo, oglaševanje, umetnost, humor, religija, zgodovina, filozofija itd. Knjiga je nekakšen povzetek vsega, kar je na stotine ljudi v človeški preteklosti spoznalo in vedelo o samomoru, med poglavji pa najdemo citate domačih in tujih strokovnjakov. Treba je vedeti, da je slovenska suicidologija v svetovnem vrhu, da pa se doslej še ni pokazala prava politična volja za uresničevanje tako imenovanega Nacionalnega programa preprečevanja samomora, ki se je v številnih državah sveta pokazal kot zelo uspešen. Z letom 2010 naj bi se začelo tudi to.

Kaj bi morali oz. je dobro, da storijo ljudje, ko jih začnejo preganjati misli o samomoru, o brezcilnosti življenja?

Dobro je poiskati strokovno pomoč. Ker sam nisem poklicni suicidolog ali psihiater, pa naj rečem, da so iz mojega zornega kota odgovori bolj preprosti od njihovih vprašanj. Preprostost gledanja na življenje se mi zdi ključnega pomena. Današnji svet je močno zapleten, ni pa treba, da je zato zapleteno tudi moje življenje. Ni treba, da je zapleteno moje veselje. Če je moje veselje preprosto, to povsem zadostuje. In male stvari štejejo. Iz drobnih radosti je sestavljena velika sreča, pravijo.

Ali lahko po gledališki uprizoritvi pričakujemo tudi film? S čim se ukvarjaš trenutno – je na poti kakšna nova knjiga?

Filmski scenarij je v nastajanju, trenutno pa sem v tisk oddal zbirko humoresk, ki so se v mojem računalniku nabrale v zadnjih letih. Literarni humor je v Sloveniji – po dvajsetletnem zatišju, odkar je preminil Pavliha – precej mrtev in treba ga je zbuditi!